

e Maartenadijk
oorst.
recht.
Wilman te Engelen
Hoornaar.
te Bergum.
inden te Utrecht.
ade.

ok te Delft.
akerhorne.
id. G. W. D. A. Th.

engelo (O.).
ft.
Scheveningen.
sendaal te Utrecht.
kelden.

Cand. J. W. v. d. L.
Oldebroek.

1 Hebr. 13:8.
Hebr. 13:8.

ngstudie-Raad te Lan.
Voorzitter: Dr. B.
itter: Dr. J. van der

A. de Jagher (Slijk-E.
elke (Haarlem); „In-
gsjubileum“, II. De
ding“, III. Zend. F.
ding op Nieuw Guinea
Kruiningen); „Zend-

ava); Zend. H. M. B.
ina); J. Schipper Ue-
zitter: Dr. W. G. H.
ter: Dr. J. Pannhu-

ellenga (Meppel).
(Hamburg); „Zwe-
ee, die missionarische
J. Bliet (De Bilt);
Netelenbos (Hilvers-

(Aalten); „Amiboe“
p de Goudkust).
idden-Java); Zend.
Boom (Hilversum);
(Zeist).
rztter: Prof. Dr. M.
ter: Dr. H. J. Jaama-

man (Leiden).
(Hamburg); „Zwe-
ee, die missionarische
huin (Neerbosch); „Ja-
fiddelkoop (Timor);

(geest); „Midden-Ja-
mahera); J. van G.

(Hilversum); Me-
Schroder (Batavia).
1934) verlaagd tot f.

een prospectus te
de Nye Welme“, Un-
aar men zich thans
is prospectus kan an-

Bilthoven. Te huur aan-
g, aan hoofdweg, str.
r, gas, electr. l., badk.
lden (2 tweepers., 2 een-
kinderb.), onmidd. bij
ei, fiets- en wandel-
arbad. 20/7—20/8 f. 100.
—20/9 f. 175.— (excl. gas-
r) Brieven: H. VEEB-
erweg 53, Bilthoven.

eden verscheen:

Wat is het doel van
Christelijk Nationaal
Schoolonderwijs?

door

Dr. J. WOLTJER

e onveranderde dr.

rijs f. 1.10 — Geb. 112

houd: Inleiding.

Schoolonderwijs - 2.

volkschool - 3. De Ch-

rijke school - 4. De Ch-

rijke-nationale school.

Gevolgtrekkingen van

et heden en de toekomst.

it sobere, klare, klassie-

etooit behoort wel tot de

beste wat over ons Neder-

landsch Christelijk onder-

wijs is geschreven. Van

roote waarde voor ieder

ie zich van het weeten

n de betekenis, de o-

orsprong en de doelein-

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr. K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir. B. ter Brugge, Almelo; Dr. K. J. Cremer, Kampen; Dr. R. J. Dam, Kampen; Dr. A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr. D. van Dijk, Groningen; Dr. K. Fernhout, Baarn; Drs. D. J. Galle, Haarlem; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Ooster-Nijkerk; Dr. J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr. J. van Herksen, Ermelo; A. Janse, Biggekerke; Dr. P. Jasperse, Leiden; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Dr. J. v. d. Linden, Tzum; Dr. S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs. Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr. A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseeuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr. G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr. R. Schippers, Wanswerd; Dr. J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs. H. Smilde, Groningen; Drs. H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr. N. Streekerk, Wollega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr. C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr. J. Thijs, Zwolle; Dr. C. Veenhof, Haarlem; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr. F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Franeker; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr. K. SCHILDER, Vloeddijk 101, Kampen.

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Drukkers-Uitgevers:
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f. 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f. 7.50 en voor Ned.-Indië f. 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f. 0.15.

HOUD: Hoofdartikel: Het recht van den oorlog. III. —
Uit de Schrift: De kwade herderin. (2 Sam. 21:10.) —
Kerkelijk Leven: „De Heraut“ inzake doop en „pluriformi-
tiet der kerk“. IV. Isollement, geweld of opgedrongen? —
Een parkeerterrein: Op Crisis-diët. — Acta van de Classis
Neder-Veluwe 1592—1620. V. — Lit. en Kunst: Een
achter-gave. — Uit de Historie: De wederoprichting der
Kerk in deze landen door „de Afscheiding“, in het licht van
Matth. 16:18b. — Vakwetenschap en Praktijk: De sugges-
tieve waarde van het gebed. — Perschoouw. — Kerknieuws.

Bericht aan de lezers.

Onze medewerker, Dr. A. C. Drogendijk, hoopt
verlang in ons blad nog enkele thetische artikelen
over „Een nieuwe huwelijksmoraal“ te geven,
waarin tevens geantwoord wordt op de critiek,
die op zijn boek „Geboortebepaling en Oginisme“
is uitgebracht. De nieuwe artikelen van Dr. Drogen-
dijk zijn reeds aanwezig ter drukkerij; de plaatsing
ervan begint onmiddellijk na de thans loopende
reks hoofdartikelen. Terwille van de lezers, die
zich ongetwijfeld voor de repliek van Dr. Drogen-
dijk interesseeren, geven we reeds thans dit be-
richt. Redactie.

HOOFDARTIKEL

Het recht van den oorlog.

III.

Niemand betwist, dat in het Oude Testa-
ment de oorlog telkenmale tot een goddelijk recht
verleid wordt.¹⁾ Het is de Heere zelf, die er oor-
logen voert. Hij is de God der legerscharen, de
God der slagorden Israëls, I Sam. 17:45, een
krijgsman, Ex. 15:3, geweldig in den strijd, Ps.
124:8. Er bestond een boek der Oorlogen des
Heeren, Num. 21:14. Hij leerde Israël den krijg,
Richt 3:2, leerde Davids handen ten strijde, II
Sam. 22:35, Ps. 18:35, 144:1. Hij geeft niet alleen
het bevel tot optrekken, maar stelt meteen de
krijgstactiek vast, II Sam. 5:24. Het legerkamp is
een heilige plaats, Deut. 23:10, 14. De buit van
den oorlog is Zijn eigendom, en dus kan Hij het
verbanen gebieden.²⁾

Maar ieder geeft ook toe den onlosmakelijken
samenhang van dit ten strijde trekken des Heeren
met het theocratisch karakter van Israëls staats-
bestel. Het volk des Heeren is onder de oudtesta-
mentische bedeeeling een tijdlang een nationale
grootheid. Zodoende doet de Heere, wat bij
andere volken aan den koning wordt toegeschreven.
Dit brengt mede, dat in Israël voortdurend de
gedachte wordt levend gehouden, dat het voort-
bestaan, zooals trouwens ook het veroveren der
nationale zelfstandigheid, niet afhankelijk is van
militaire maatregelen. De Heere zal voor u strij-
den, en gij zult stil zijn, Ex. 14:14. Het volk be-
hoef niet te vreezen voor de inwoners van Kana-
aan, wier gebied het moet veroveren. Verschrikt
niet en vrees niet voor hen. De Heere uw God,
die voor uw aangezicht wandelt, die zal voor u
striden. Deut. 1:29, 30. Gideon verslaat met drie-
honderd man het ontelbare leger der Midianieten.
Een koning wordt niet behouden door een groot
heer, een heid wordt niet behouden door groote
kracht. Het paard (paarden en wagenen zijn in de
oudheid de verschrikkelijkste oorlogsinstrumenten)
heeft ter overwinning, en bevrijdt niet door zijn
grootte sterkte. Ps. 33:16, 17. Meermalen brengt
men wonder een gunstige wending voor Israël in
het verloop van den strijd.

Nimmer mag uit het oog verloren, dat men in

Israël lang niet alles zet op de nationale ver-
dediging of verovering. Er was een reeks gevallen,
waarin vrijstelling van den dienst werd verleend.
Deut. 20:5v. Vrijgesteld zijn: de priesters, de
jongverloofden, zij die een nieuw huis hebben
gebouwd en het nog niet hebben betrokken, zij
die pas een nieuwen wijngaard hebben geplant.
Ook de pasgetrouwen zijn een jaar lang vrij.
Typisch is, dat de reeks van vrijstellingen wordt
ingeleid door de betuiging: Uw hart worde niet
vreest niet voor uw vijanden, want het is
de Heere, uw God, die met u gaat, om voor u te
striden tegen uw vijanden, om u te verlossen.
Deut. 20:3, 4.

Het is dan ook onjuist, om drie fazen te zien in
den ontwikkelingsgang van den oorlog in het O.T.,
zooals Dr. H. Th. Obbink doet. Hij noemt de
eerste fase die van de oorlogen des Heeren in letter-
lijken zin. Vervolgens, sedert 't koningschap, worden
deze oorlogen uitingen van menschenlijken strijd-
lust. Eindelijk, in de derde fase, worden de oor-
logen verfoeid, en heerscht het zgn. profetische
standpunt, dat zijn sterkte heeft in stilheid en
vertrouwen.³⁾ Ten allen tijde is in Israël het
geloof gevoed, dat de uitslag van den krijg niet
met het geweld der wapenen samenhangt, en dat
de nationale zaak er niet enkel een is van militaire
kracht en eer.

Zodoende is ook niet bevreemdend het bekende
perspectief van het vrede-rijk, waar de Messias
recht spreekt tusschen de natiën, en het oorlogs-
tuig wordt omgesmeed tot landbouwwerktuigen.
Jes. 2:4. Dit strijdt niet met de gedachte der oor-
logen des Heeren, en met het geloof in Hem als
den grooten Legeraanvoerder van Israël. Van den
aanvang af is het koninkrijk van den Messias de
bestemming van Israël, en zijn oorlogen zijn geen
doel, maar middel. En bij deze laatste woorden
houde men in het oog, dat Israël als volk slechts
een plaats op de aarde verkrijgen kon door strijd;
dat het daár een plaats op de aarde ontvangt,
waar bijzondere ongerechtigheid der volken hun
verdwijnen moest meebrengen, Gen. 15:16; en dat in
latere historische situaties, wanneer het practisch
bestaanbaar is, dat eigen volksbestaan gehand-
haafd wordt zonder nationale-politieke zelfstan-
digheid, de Heere geen oorlog aanbindt voor Zijn
volk tegen het Perzische rijk, wijl dat soort volks-
eer, dat zich uitleeft in het roemdragen op na-
tionale kracht, niet het doel is, dat Hij ooit Zijn
volk gesteld heeft.

Maar de Heere is niet alleen de God van Israël;
Hij is de God van hemel en aarde en de Heer aller
volken. Jahve Zebaoth, Heere der Legerscharen,
is Zijn naam. David heeft den zin dezer benaming
voor Goliath nader omschreven door Hem aan te
duiden als den God der slagorden van Israël. I
Sam. 17:45. Doch deze naam heeft wijder zin.
Hij duidt God aan als gebieder over alle machten
van den kosmos. Hij is de Opperbevelhebber van
het heelal. Amos 4:13.⁴⁾

Dus voert Hij niet alleen de Israëlitische legers
ter overwinning, doch straft Zijn volk ook voor
zijn ongehoorzaamheid door vreemde legermachten
tegen Israël op te doen trekken. Ik wil u in balling-
schap voeren voorbij Damascus, — zegt Hij, wiens
naam is Jahve, de God der heirscharen. Amos
5:27. Want zie, Ik verrek over Israëls huis — is
de spreuk van Jahve, den God der heirscharen —
een volk, dat u in 't nauw zal brengen. Amos 6:14.
Vgl. Jerem. 5:15, Jes. 5:26. God stelt Zich a.h.w.
aan het hoofd der vijandelijke legers en strijdt
tegen Israël, omdat het God vergat.

Ook in dit geval gebruikt God dus den oorlog
om Zijn raad uit te voeren.

In een enkele opmerking zij ook aandacht ge-
schonken aan de oud-testamentische oorlogsgo-
bruiken. Niemand zal die zachtzinnig noemen.
Ook in onzen kring is van „barbaarsch“ ge-
sproken.⁵⁾

Hier moet gewezen op het verschil der oud-
testamentische bedeeeling met die van het Nieuwe
Testament. Van dit verschil geeft allereerst ons
kennis het feit, dat Israël in gansch andere om-
standigheden verkeerde dan de Christelijke ge-
meente in de dagen van het Nieuwe Testament.⁶⁾
Maar evenzeer houdt het in een verschil in duide-
lijkheid van openbaring, d.i. in helderheid van
inzicht en klaarheid van bewustzijn.⁷⁾ „In geheel
de openbaring der Heilige Schrift is een zeker
proces onmiskenbaar. Het is in de Heilige
Schrift niet een eentonige repetitie van altoos het-
zelfde, maar er is in de Schrift een voortschrijden
van minder tot meerder klaarheid. Dat is zoo met
betrekking tot de openbaring ter zaligheid. Wat
voor de geloovigen onder het Oude Testament nog
veelszins in schaduwen hing, is door het Evan-
gelie tot volle klaarheid gekomen... en ook wat de
algemeene grondslagen van het zedelijk-sociale
leven aangaat, is er wel geen strijd tusschen Oud
en Nieuw Testament; maar toch is het onmisken-
baar, dat ook de zedelijke en sociale motieven
eerst in het Nieuwe Testament in hun volle glorie
schitteren.“⁸⁾ Israël heeft de wet der liefde niet
zoo kunnen kennen als wij. Zeker geldt ook bij de
oud-testamentische „moraal“ de gulden regel van
Augustinus, dat het Nieuwe Testament in het Oude
verborgen is, maar evenzeer wat hij daaraan toe-
voegde, dat pas in het Nieuwe over het Oude het
volle licht opgaat.

Trouwens, binnen de perken van het Oude Testa-
ment vinden we ten aanzien van den ban een
gradatie. De ban, de volledige uitroeiing eener
overwonnen bevolking, behoort in het geheel van
het theocratisch staatsbestel. „Waarom Israël de
bewoners van Kanaän moest „verbanen“ wordt
heel duidelijk gezegd in Deut. 7:1—6 en 20:16—18.
Als de Israëliet, midden onder de Kanaänieten, in-
leeft in het landbouwbedrijf, zal het hem menig-
maal toeschijnen, dat de veld- en hemelgoden van
Kanaän zooveel dichterbij zijn dan de onzicht-
bare God Israëls. In waarheid is de Heere veel
dichter bij Israël dan de goden bij eenig volk op
den aardbodem zijn; Deut. 4:7. Bij andere volken
is de natuur vergoddelijkt. In Israël is zij ont-
goddelijkt. En juist daar openbaart Zich de groote
God aan den kleinen mensch. De transcendentie
Beheerscher van alle natuurkrachten is voor de
zijnen een God van nabij. Maar al is dit ook zoo,
het schijnt anders. En deze schijn, die de volken
verblindt, zal ook Israël bedriegen, wanneer het
gaat meeleven met de Kanaänieten, die in hun
landbouwbedrijf ontelbare veld- en hemelgoden
vereeren. Daarom moeten de Kanaänieten uitge-
roeid worden. Nalatigheid bij de volvoering van
dit strenge bevel heeft Israël menigmaal tot na-
tuurvergoding doen vervallen. Maar mannen als
Elia en Elisa hebben dan ook geen bloedbad
ontzien, als dit gevaar moest worden gekeerd; zie
I Kon. 18 en II Kon. 9—10. Het ging om datgene,
wat de eigenlijke reden was van Israëls bestaan.
Het ging om de zuiverhouding der kennis van den
God der vaders.“⁹⁾

Maar Israël heeft aan den strengen eisch van
den „ban“ niet kunnen voldoen. En dit niet-
kunnen heeft ook weer eene providentiële betee-
kenis, waarop de Heilige Schrift elders wijst; Ex.
23:29—30 en vooral Deut. 7:22. Al te snelle uit-
roeiing zou verwaarloozing van de velden en ver-
meerdering van het wild gedierte ten gevolge heb-
ben gehad. Daarom heeft God de oude bewoners
verdwien „beetje voor beetje“. Maar bij zulk een
geweldige executie als de „ban“ wordt uitstel heel
licht afstel. Onmiddellijk na de overwinning, als

de hitte van den strijd nog niet is afgekoeld, dan gaat het. Maar als er geruime tijd over heen gegaan is, en er heeft zich een soort samenleving gevormd, dan gaat het niet meer. En dan heeft de strenge eisch ook geen val meer op de consciëntie. Dat zien we zelfs bij zulk een onverzettelijk drager van de Mozaïsche beginselen als Samuël, die nog wel eigenhandig den „ban" heeft voltrokken aan den koning van Amalek; I Sam. 15. Zelfs onder zijn bewind was er „vrede tusschen Israël en de Amorieten"; I Sam. 7:14. Evenmin bij hem als hier (I Kon. 9:21) vinden we ook maar de geringste aanduiding, dat de „ban" aan de Amorieten alsnog had moeten worden voltrokken. Het psychologische moment (het zielkundig oogenblik) was allang voorbij. Salomo doet iets anders. Hij maakt de overblijfselen van de voor-Israëlitische bevolking dienstbaar aan zijn bouwlust. Hij laat ze opkomen voor „slaafschon heeren-dienst".¹⁰⁾

In hun wijze van oorlogvoeren zijn de Israëlieten „menschelijker dan de omliggende volken".¹¹⁾ De Heere had daarvoor bevelen gegeven. Een letterlijk niets-ontziend krijg heeft Hij niet gedoogd. Bij oorlogvoering was het verboden de vruchtbomen om te hakken. Deut. 20:19. En de Syriërs zeggen, dat de Israëlitische koningen „goedertieren" koningen zijn. I Kon. 20:31.

Ons onderzoek van het Oude Testament bracht ons dus niet tot conclusies, als waartoe men in de Gereformeerde vereeniging voor daadwerkelijke vredesactie is gekomen. Daar is de gedachte herhaaldelijk verkondigd, dat wie zich aan de letter van het Oude Testament houden wil, geen bezwaren koesteren mag tegen het schieten met dum-dumkogels. Voor zoo iemand is het dweepziek, te eischen, dat ik mijn naaste niet mag doodgassen. Dan is het kwezelen, wanneer ik spreek over hulp aan die arme, gewonde en stervende soldaten.¹²⁾

Dit, en nog veel meer ijselijks, heet consequentie van het Oude Testament naar de letter. Maar het lijkt naar niets. Voor gloeiende militairistische speeches kan men zich niet door het Oude Testament laten inspireren.

Ten besluite van dit artikel geven we twee conclusies. De eerste is van Dr H. Bavinck en luidt: „In de Oud-testamentische beschouwing van den oorlog ligt... opgesloten, dat hij niet op zichzelf en in ieder geval onrechtvaardig en ongeoorloofd is, dat hij voorts als een middel voor hoogere doeleinden, voor de komst van het koninkrijk Gods, in Gods hand dienst kan doen, en dat hij tijdelijk is en eens met de komst van den Messias voor het rijk van den eeuwigen vrede plaats zal maken."¹³⁾ De tweede van den Gereformeerden Amerikaan Albertus Pieters, die schrijft: „Het Oude Testament legt den nadruk op den oorlog als methode van het goddelijk wereldregiment; een middel in Gods hand om voor nationale zonden te straffen. Heel duidelijk blijkt dit uit de vaak voorkomende verandering of het verbod om buit te winnen. Een ander merkwaardig ding is het ontbreken van elke verheerlijking van den oorlog of den krijgsheld op zichzelf. De voornaamste soldaat van het Oude Testament mocht niet den tempel bouwen, omdat hij veel bloed vergoten had. Zulk een houding ten opzichte van den oorlog wordt in andere antieke literatuur niet gevonden. Het Oude Testament ziet den oorlog als een verschrikkelijke noodzakelijkheid in Gods hand tot straf van zonden; altijd is hij, zoo mogelijk, te vermijden, en nimmer is hij om erin te roemen."¹⁴⁾

W.

R. S.

1) Bavinck, Oorlog en Christendom, blz. 33.

2) Uitvoerig over den oorlog in het O.T. o.a. Dr M. H. A. van der Valk, Bijbel, oorlog, vrede, Baarn 1932, blz. 16-40, en Dr H. Th. Obbink, in Kerk en oorlog, vijf voordrachten gehouden in Utrecht vanwege de commissie tot versterking van het kerkelijk leven in de Ned. Herv. Gemeente, Utrecht 1933, blz. 13-28.

3) Obbink, a.w. blz. 27.

4) Dr C. van Gelderen, Het boek Amos, Kampen 1933, blz. 102, met verwijzing naar het art. Zebaoth, Chr. Enc. V. 722.

5) Bij van der Valk, a.w. blz. 25, is dit citaat te lezen uit Dr A. Noordzij, Gods Woord en der eeuwen getuigenis, Kampen 2e dr. blz. 101: „God moest om de hardigheid der harten veel in Israël toelaten, dat niet met het ideaal in overeenstemming was, als veelwijverij en echtscheiding, slavernij en barbaarsche oorlogsgebruiken. Dit geschiedde echter niet om ze nu verder buiten zijn werkingssfeer te laten, maar om ze met zijn heilige kracht te doortrekken en ze op te heffen of op hooger niveau te brengen, precies zooals de Nieuw-Testamentische Godsopenbaring niet langs geweldadigen weg getracht heeft veelwijverij en slavernij te vernietigen — hoe zou het ook kunnen? — maar daarop zulk een licht liet vallen, dat beide straks langs ethisch-religieuze weg overwonnen werden."

6) Bavinck, Oorlog en Christendom, blz. 34.

7) Bavinck, Gereformeerde Dogmatiek, Kampen, 1929, III, blz. 190.

8) Kuyper, Gemeene Gratie, III, blz. 165, 166.

9) Van Gelderen, De boeken der koningen, I, Korte verkl., Kampen, 1926, blz. 188.

10) Dezelfde, aldaar, blz. 188, 189.

11) Obbink, a.w. blz. 21.

12) H. L. van Bruggen, Christus' kerk... tegen den oorlog, Bolsward, 1930, blz. 5 v. en dezelfde, Van het zwaard, dat de overheid draagt, Bolsward 1931, blz. 25 v. De schrijver dezer brochures meent, dat de grondtoon van het O.T. is des menschen ellende. Daarvan zou hij weinig weten, indien hij het O.T. niet had. Zoo is het O.T. voor hem ook een onmisbaar deel van den Bijbel. Hij verstaat niet alles, zegt hij. „Hoe zou een mensch in alles de bedoeling van het Opperwezen verstaan?" Maar voorzeker hij niet verstaat, gelooft hij als een kind. Het best richt men zich tegen zijn maar-bevige-con-

sequenties-trekken en zich zoo van het O. T. wel wat afmaken door bij Van der Valk, a.w., te volgen de analyse der verschillende oorlogsgevalen in het O. T. en de onderscheiden situaties van den strijd en zijn methode te onderkennen.

13) Bavinck, Oorlog en Christendom, blz. 34.

14) A. Pieters, The Christian Attitude Towards War, Grand Rapids, 1932, blz. 11, 12.

UIT DE SCHRIFT

De kwade herderin.

Toen nam Rizpa, de dochter van Aja, eenen zak, en spande dien voor zich uit op een rotssteen, van het begin van den oogst, totdat er water op hen drupte van den hemel; en zij liet het gevogelte des hemels op hen rusten des daags, noch het gedierte van het veld des nachts.

2 Sam. 21:10.

Het was een droef verhaal van Rizpa, Aja's dochter. Eens was zij bijwijf van koning Saul geweest. Toen deze was gestorven, was om haar heen het razend avontuur gekomen. Aan den eenen kant begeerde de zoon van Saul, daarin steunend op het gewoonterecht dier dagen, haar tot de zijne. Maar aan den anderen kant wilde ook Abner, Sauls generaal, aan haar de vreugde genieten, die zijn gestorven heer zich van haar had beloofd. Ten slotte was er om deze liefde tusschen beide mannen een heftige twist ontbrand. De zoon van Saul, die ook diens opvolger wezen wilde, wou Rizpa maar niet afstaan aan zijn generaal, aan Abner. Hoewel hij wel ter dege wist, dat deze de eenige was die voor zijn troon kon vechten tegen David, Isai's zoon, en hoewel hij overigens een slappe figuur is, toch waagt hij het erop, terwille van die ééne vrouw tegen Abner te twisten. Het brak hem bitter op: want het einde van de historie was, dat de generaal den zwakken koningszoon in den steek liet, en overliep naar David, en zoo de lamp van Saul bluschte.

Toen was die vrouw de spil geweest, waarom alles draaide. Saul, Sauls zoon, en beider generaal. Drie grooten in het rijk. Een centrum in het rijk van Saul, ja, ja.

Maar met dat al was zij toch niet geweest: een centrum in het theocratisch koninkschap. Zij was geen haard van liefde geweest in dézen zin, dat de liefde van de jeugd, de romantiek van het bloed, het seksueel verlangen zich, naar de wet van het theocratisch Godsrijk, wou verbinden met de liefde van den geest, de liefde voor den ambtsdienst voor God en voor Gods volk.

Zoo is dan Rizpa spiegelbeeld van heel de ellende van het koninkschap van Saul. Want Saul zelf was aanvankelijk geroepen geweest om koning te zijn van het theocratisch koninkrijk; en om alzo zijn eigen eer met Gods eer, zijn eigen zaak met Gods zaak, zijn eigen drift en avonturen te verbinden met den Geest van God, en met de regelmaat, met het geestelijk-ambtelijk zelfbedwang van den zichzelf bewusten ambtsdrager. Maar van dit alles is bij Saul niets terecht gekomen. De wijn, die in zijn huis wordt gedronken, wordt het tegenbeeld van een schaduw van het bloed van Christus. Er vallen in Sauls huis veel schaduwen, maar niet ééne is van Christus.

Toen dan ook Saul verworpen, en door David vervangen was, werkte de ellende, die het huis van Saul had aangesticht, nog immer door. Er komt een hongersnood. — God toorn! Men vraagt waarom Gods gramschap over zijn volk ontkosten is. En het antwoord luidt, dat nog steeds Sauls schending van de theocratische grondwet, die koningshuis en volk tezaam gebonden had, de oorzaak van de rampen is. Heeft Saul niet eenmaal den eed geschonden aan de Gibeonieten? En was het schenden van dien eed geen trappen op de heerlijkheid van het theocratisch koninkschap, dat ook den vreemden toonen wil, ook aan de Gibeonieten dus, dat in het verbond van God met Israël niet ruw geweld, maar recht en waarheid orde stellen?

En toen gebleken was, dat hier de reden van Gods toorn te zoeken was, viel er een schrikkelijk besluit: van het huis van Saul zou men zeven zonen uitroeien. Zij hadden, naar wij achteraf uit den loop der geschiedenis mogen afleiden, zelf ook zich voor Sauls ontheocratisch regerebeleid gesteld, en er aan meegedaan. Wij leiden dit af uit het dubbele feit, dat enerzijds het straks gebrachte offer blijkt ingevoegd in het geheel van 's Heeren rechtspraak zelf in dezen, en dat er anderzijds een uitspraak ligt van dienzelfden God, dat de zoon niet sterven zal óm de ongerechtigheid van vader. Wel met, niet om die ongerechtigheid.

Zoo hangen dan straks zeven zonen van Saul aan de schandpaal. En nu neemt Rizpa's leven zijn beslistende keer. Als na de executie elk de rechtsplaats heeft verlaten, en voorts het beoep der dingen aan God maar overlaat, dan blijft zij achter, zij alleen. Zij wil gaan waken bij die zeven lijken, waarvan slechts twee die van haar eigen kinderen zijn. Zij zal de wacht houden, zóo lang tot eindelijk de regen druppelen zal, de hongersnood zal wijken, en 't lichaam van Sauls kinderen een eerlijke begraving zal kunnen krij-

gen, zonder verleerd te zijn door het roofgedierte.

De late herderin. Was deze vrouw een haard geweest van liefde, niet seksueel-romantisch, doch theocratisch nu verstaan, overeenkomstig den aard van het theocratisch koninkschap, in Sauls paleis, dan zou zij nog den kraken geest van Saul genezen hebben willen, door het Woord, dat Saul eens riep tot het koninkschap: 't profetisch woord. Dan ware zij een goede herderin geweest temidden van den stoet der trouwelooze herders: goed, en — op tijd. Maar nu zij in den tijd, dien God voor dat goede herderschap haar toegemeten heeft, zelf meegedaan heeft aan het bedorven levensspel van twee zonen Saul gebaard; maar moeder was zij nooit in Israël naar Israël. En nu kan zij niet meer den levenden, doch slechts den dooden tot een herderin zijn! en al haar tranen keeren den vloek niet af, die óók door haar schuld kwam over het huis van Saul.

Een haard van liefde zijn in de verbondsgemeenschap, ja, dat is sociaal verkeer voor het oog van God onder de menschen. De wet der theocratie verstaan, en daardoor zijn eigen jeugtliefde met het toekomstverlangen der kerk, seksueel met geestelijke liefde, natuurdrijf met Geestesdrijving, zielsgenot en ambtsdienst, levensromantiek en evangelie, onze historie met de ééne Christushistorie te verbinden, dat slechts maakt ons tot goede herders, tot toon- en schaduwbeeld van Christus. Dat stelt een vrouw, al is het ook een bijwijf, die eens de spil kon zijn waarom de avonturiers cirkelden, in staat moeder te wezen in en ook van Israël. Maar Rizpa, die in Israël moeder was, maar niet „naar", niet overeenkomstig Israël, blijft ons een afschrikwekkend voorbeeld van den regel, dat niemand ongestraft de schending van de wet van het theocratisch leven voor zijn rekening neemt, hetzij door eigen daad, hetzij door het volgen van eens anders daad in onzen eigen naasten levenskring. De verlate herderin blijft zonder goeden Herder de verlaten herderin; en de onvruchtbare, die nooit meer baren kan, tenzij ze om wederbaring van zichzelf roept.

K. S.

KERKELIJK LEVEN

„De Heraut" inzake doop en „pluriformiteit der kerk".

IV.

Waarom waren de doopers niet content? — Doop van Johannes en van Christus. — Herhaalde malen gedoopt worden. — Consensus Bremensis „Heraut". — Doop-op-belijdenis. — Ook protestanten te herdoopen. — Hofmann's eigenlijke ewel. — Abel en Adam over de doctoren en, gansch eluchtig, over den ketterdoop. — Calvijn over perioden in de ongedeelde Kerk: „gansch Israël". — Wettigheid of waardigheid. — „Meerden of mindere zuiverheid", in stee van wettigheid, een speciaal de doopers interesserende vraagpunt in de beoordeeling van de andere instituten. — Hetgeen mindst evenzeer te denken geeft. — Calvijn contra Sattler.

Nog een nieuw punt vraagt de aandacht, en ook uit de bespreking daarvan zal wederom blijken, dat „De Heraut" zich inzake dien „eenigen doop", waarmee de Wederdoopers niet content waren, ten eenenmale vergist. Volgens dit blad immers ging het bij hen tegen den Roomschen doop als Roomschen. Reeds toonden we de onjuistheid dezer stelling aan. Thans laten men nog hierop, dat er onder de Wederdoopers ook waren, die oordeelden, dat „de doop van Johannes aan dien van Christus moest voorafgaan".¹⁾ In de „Bekentnisse Obbe Philips", waar van de inleider in Bibl. Ref. Neerl. VII, 91, opmerkt, dat er „geen omstandiger of aanschouwelijker, geen dieper gevoelde en fijner geteekende, geen betrouwbaarder schildering van de gezindheden en denkbeelden, die in de jaren 1534—1536 de Nederlandsche Anabaptisten vervulden" bestaat, dan dit geschrift, in deze „Bekentnisse", nog eens, lezen we (B. R. N. VII, 132): „Daerna stonden sommighe op, die... tot leraers gheset waren ende van Ian Matysz veroordent", als Iacop van Campen (te Amsterdam), David van Hoorn, Leenaert Boeckbinder, nog enkele met name genoemden, „ende veel meer anderen". De een wilde dit, de ander nog wat anders, de derde had weer een speciale overtuiging, en „die vierde woude den doop Joannis voor den doop Christi hebben". Er zijn er ook die zich herhaalde malen op berouw over zonden lieten doopen, ja soms zelfs, die zich lieten hesnijden.²⁾

Hoezeer dan ook de Wederdoopers aanvankelijk den nadruk erop legden, dat hun bejaardendoop feitelijk geen weder-doop was (de „eerste" was immers geen eigenlijke doop), toch hebben zij later wel degelijk weder- en nog eens wedergedoopt. Verleden week gaven we in de noten reeds bewijsmateriaal; we citeeren nog ten overvloede Kühler (303): „Toen later de broederschap door scheuringen was gesmaaldeeld, is deze weder-doop — het verafschuwde woord is hier op zijn plaats — werkelijk toegepast; wie van de eene afdeeling naar de andere overging, moest zich aan een herhaling der

lechtigheid on-
an de ware ge-
loep van door
ek juist in de
belijdenis werd
aard) is het g-
oder de Wede-
het aantal de
staats, is toch
er van 31 Mei 1
Bremensis
venials thans
het bezwa
toomachen door
ver letterlijk

„De reden
dien ze ontva-
DIJK NIET, d-
lijk keurden...
materiaal, zoc
K. S.) ...MAA
Roemsche ke-
priesters", vor
de Gereforme-
dend... was d
onjuist, K. S.,
daar uitdruk
pers verworpe
Maar het is t
ensis Bremens
ketterdoop, doe
and met de W
nidelijk bij, d
ge van ketters-
er bij vernield,
anklacht tegen
tabel stelt, en
en calvinistisc
inken?). En de

Dat het bij de
mensch niet sp
ging, blijkt trou
moederheden.
den tijd van 15
ders der gultik
orgsche predik
cherp bepaald
doop nog niet"
punt, dat zijdel
ven zooveel
negatief teg
ief vóór den
Drek Philipsz
gdenis gedoopt
de Munstersche
hepe", zoo schu
ghoorde volcht
ende als een Bar
chhalve „ALLI
— en dus ook
manks „De He
luten: ghelijek
Bemijdinghe a
aan wordt da
ta bezwaar inge
mdat hij de
bij de kerkelijk
doop verwerpt
Geheel in deze
boekje „Vanderse
er" de behat
ketterdoop.
ghouden tussel
prekers" z
te Adam geeft
latische antwo
latik opgemerkt
den kinderdoop
niet uit het veld
met gelijke m
gden, so kan
name betalen")
nnoover Abel
luten uit voorz
na den kinder
werks: hoeveel
het nog-eens-d
oijt Adam wil
druk over die
Ductor gelt so
over den ketter
wordt hier¹³⁾ d
blei; had „De H
tijd der Wede
de kettters g
luten van het
vint het groote
ketterdoop" we
in het dispuut
dispuut — gelij
sche, dat men
in God daarom
doopen is een b
doop in eerster

Wanneer „De
ek Calvijn (In
dat ook naar di